

ДО ЧЛЕНОВЕТЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ ПО
ПРОЦЕДУРА ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ОНС
„ДОКТОР“ ПО ДОКТОРСКА ПРОГРАМА
„ФИНАНСИ, ПАРИЧНО ОБРЪЩЕНИЕ, КРЕДИТ И
ЗАСТРАХОВКА (ФИНАНСИ)

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Гергана Василева Николова – Ралева, Образователна програма „Счетоводство и финанси“ към Центъра по икономически и управленски науки на Бургаски свободен университет, област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност „Счетоводна отчетност, котрол и анализ на стопанската дейност“

Автор на дисертационния труд: Светлана Димитрова Аврионова, редовна докторантура, обучение финансирано от държавата, по област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка (финанси)“, към катедра „Финанси и кредит“, на СА „Д. А. Ценов“ - Свищов

Тема на дисертационния труд: „Икономически и социални ефекти от пандемията Covid-19 върху данъчните приходи в България“

Научен ръководител: проф. д-р Румяна Лилова

Основание: Заповед на Ректора на Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов, № 1158 от 23.10. 2024 год.

Становището е изготвено в съответствие с изискванията, регламентирани в Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото прилагане и Правилника за развитие на академичния състав в СА „Д. А. Ценов“ - Свищов.

1. Общо представяне на дисертационния труд

Избраната от дисертанта Светлана Димитрова тема на дисертационен труд „Икономически и социални ефекти от пандемията Covid-19 върху данъчните приходи в България“ е актуална и представлява интерес както от научна така и от приложна гледна точка. Разработена е в обем от 236 стандартни страници, от които 198 страници са основен текст. Налице е добре разработена структура. Състои се от въведение, три глави, заключение, списък с използваната литература и приложения. Изложението във всяка глава е структурирано в по три отделни точки (параграфа). Отделните части на разработката са балансирани, налице е логическа обвързаност между тях, в пълно съответствие с изискванията за разработване на дисертационен труд за присъждане на

ОНС „доктор по..“. Приетата структура на изложението трябва да се оцени положително, тъй като дава възможност на докторанта за по-пълно разкриване на същността и съдържанието на избраната тема.

Въведението и заключението отговарят на претите изисквания. Във въведението е представена актуалността на избраната тема, ясно са формулирани обекта и предмета на изследването, основната цел, задачите и изследователската теза, методологията и ограниченията на дисертационния труд, а в заключението са представени основните резултати от изследването. Списъкът с цитирани източници включва 125 заглавия, в т.ч. на български и на английски езици. В изложението на темата са използвани 16 таблици в т.ч. 7 в основния текст и 25 фигури.

Актуалността на темата е добре представена във въведението, като тя според автора, се предопределя от една страна от това, че постъпленията от данъци в националния бюджет са основен източник на собствен финансов ресурс за държавата, който би могъл да се използва за интервенции в условията на криза, и същевременно са автоматичен стабилизатор на икономическата активност.

На основата на така представената актуалност на темата **обект** на изследването в дисертационния труд са данъчните приходи в България и страните-членки на ЕС, а **предмет** на изследването е инструментариумът за оценка на въздействащите фактори върху състоянието на данъчните приходи на България и страните-членки на ЕС.

Основната цел на дисертационния труд е да изследва социално-икономическия ефект, който оказва пандемията от Covid-19 върху постъпленията от данъчни приходи в България, фокусирайки се върху проблемите, свързани с обосноваване значимостта и възможностите за макроикономическо въздействие посредством данъчния инструментариум: оценяване на националните и европейските подходи за противодействие на кризата, и проследяване на дългосрочното въздействие на пандемията от Covid-19, и разкриване факторната обусловеност на постъпленията от данъчни източници с оглед планиране постъпленията от данъчни приходи в условията на динамична социално-икономическа среда.

За постигнатото на тази цел дисертантът формулира пет основни задачи:

1. Да се извърши критичен анализ на вижданията относно значимостта на данъците в съвременния свят и възможността за макроикономическо въздействие в условията на икономически сътресения като основа на позиционирането им в контекста на данъчната/фискалната политика.

2. Да се проучат европейските практики за преодоляване на дългосрочното въздействие на пандемията Covid-19 и на тази основа да се оценят националните мерки за противодействие на кризата в резултат от пандемията в България.

3. Да се анализират тенденциите в изменението на приходите от данъчни източници в ЕС с оглед оценка въздействието на пандемията Covid-19 върху тях посредством макро, фискални и структурни показатели.

4. Да се конструира иконометричен модел за оценка въздействащите състоянието на данъчните приходи на страните-членки на ЕС фактори в условията на динамична социално-икономическа среда.

5. Да се прогнозира постъпленията от данъчни приходи в ЕС под въздействие на установената факторна обусловеност и да се изведат препоръки относно планирането им в бъдеще.

Изследователската теза на докторанта е, че в условията на динамична социално-икономическа среда, породена от пандемията Covid-19, България запазва стабилни бюджетни постъпления от данъчни източници, в отсъствието на индивидуална и съвкупна обусловеност между тях и основните икономически, фискални и социални индикатори, оказващи въздействие върху динамиката им, характерни за останалите страни-членки на ЕС.

За постигането на така определените цел и задачи на изследването и защитимост на изследователската теза авторът, още във въведението точно дефинира и успешно прилага различни научно-изследователски методи, в т.ч. метода на хронологичния анализ, метода на сравнителния и критичния анализ, индуктивния и дедуктивния подход на изследване, метода на контент анализа и синтеза, методите на количествения анализ на зависимости и на графичния анализ, и др. Заслужава да се отбележи, че в хода на изследването, като резултат от умелото съчетаване на отделни методи и подходи, използваните емпирични данни са точно и правилно систематизирани и обобщени, на базата на които са направени мотивирани изводи и препоръки.

Представеният *автореферат* в обем от 26 страници е в съответствие с приетите изисквания за неговото разработване, отразява в пълна степен структурата и съдържанието на дисертационния труд. Използваният от докторанта стил и език при развитие на темата оценяваме на добро равнище.

2. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

Първа глава на дисертационния труд „*Позициониране на данъците в дискреционната и недискреционната държавна политика*“ има теоретичен характер, като основната линия в нея, определена от автора, е свързана с изследване значимостта на данъците за националното стопанство. Във връзка с това, при развитието на съдържанието на глава първа, акцентът се поставя в три аспекта: *първият* – на базата на извършен задълбочен преглед на законодателството у нас и в други страни-членки на ЕС, свързано с данъците, докторантът прави обобщения, въз основа на които застава зад твърдението, че данъците, които стоят в основата на публичните финанси биха могли ефективно да се използват в контекста на актуалната социално-икономическа обстановка, породена от пандемията Covid-19. *Вторият* аспект е насочен към изясняване на макроикономическото въздействие на данъците в условията на икономически сътресения. Като използва историческия подход докторант Светлана Димитрова представя редица особености на най-значимите финансово-икономически кризи в световен мащаб, когато правителствените разходи, с оглед противодействие на кризата нарастват. След

направени задълбочени изследвания на най-значимите икономически теории на утвърдени съвременни изследователи, авторът прави обосновано и аргументирано обобщение, че данъчната политика може да бъде ефективно приложена в процеса по управление на публичните финанси и, в частност в кризисни ситуации, при условие че същата е съобразена със социално-икономическите особености на конкретното национално стопанство. *Третият* аспект е насочен върху ролята на данъчната тежест в процеса по изпълнение на националната данъчна политика и по-конкретно в условията на неблагоприятната икономическа конюнктура, породена от Covid-19 кризата. Тук изследванията, анализите и обобщенията позволяват на автора да направи извода, че данъчната политика на България следва да има няколко основни приоритета: намаляване социалното напрежение и неравенствата, стимулиране и подкрепа на инвестициите и заетостта, съблюдаване данъчното законодателство от страна на всички икономически субекти.

Втора глава, *„Тенденции в изменението на приходите от данъчни източници в ЕС в контекста на възприетите практики за противодействие на кризата Covid -19“* е посветена на възприетите европейски практики и национални мерки за преодоляване дългосрочното въздействие на пандемията Covid -19 върху данъчните постъпления. За целта като прилага метода „анализ на документи“, докторант Светлана Димитрова проследява и задълбочено анализира умело подбрани професионални добри практики за преодоляване дългосрочното въздействие на пандемията Covid-19 в редица страни-членки на ЕС. Особено внимание е отделено на приложимите антициклични мерки в условията на пандемията в седем страни-членки на ЕС: Германия, Франция, Австрия, Полша, Гърция, Румъния и Швеция. Изследвани са основните компоненти на данъчните приходи на страни-членки, в т. ч. данъци върху производството и вноса, корпоративни подоходни данъци, данъци, облагащи персоналните доходи и недвижимата собственост, социално-осигурителни вноски и други източници на приходи с данъчен характер. Представена и изследвана е структурата на данъчната политика на страните-членки посредством система от показатели – различни макро, фискални и структурни. Като резултат авторът разкрива и обосновава тенденции в развитието на постъпнията от данъчни източници и особеностите при реализирането на данъчната политика на отделните страни-членки.

Трета глава на дисертационния труд представя емпиричните резултати и апробацията на модел за оценка на въздействието на социално-икономическите рискове върху данъчните приходи в страните-членки на ЕС. Апробацията на модела авторът представя в три основни етапа: изясняване на методологическата основа на въздействието на социално-икономическите рискове върху данъчните приходи, представяне на емпиричните резултати от апробацията на модела за оценка на индивидуалното въздействие на социално-икономическите рискове върху данъчните приходи, и на трето място – резултатите от приложението на многофакторния линеен регресивен модел. На основата на резултатите от приложението на модела авторът прави обобщения и предлага решения по отношение развитието на данъчните постъпления за

националното стопанство на страните-членки на ЕС, в условията на следпандемична среда.

Направените от докторанта изследвания, използваните методи и подходи, в т.ч. тези на анализа, позволяват да се постигне основната цел на дисертационния труд, респ. свързаните с нея научно-изследователски задачи са изпълнени. Преди всичко емпиричната част на дисертационното изследване напълно потвърждава изследователската теза. Като цяло, изложението в трите глави на разработката правят дисертационния труд научно изследване с теоретичен и практико-приложен характер. Постигнати са значими научни и научно-приложни резултати, които доказват възможностите на докторант Светлана Димитрова самостоятелно да разработва важни за теорията и практиката теми. Заедно с това ще отбележа, че развитието на темата показва възможностите на автора да анализира, да обобщава, да прави изводи и обосновава своите решения.

В заключението авторът на дисертационния труд представя основните обобщения и изводи от изследването по отношение развитието на данъчната политика.

3. Научни и научно-приложни приноси в дисертационния труд

Определено представеният дисертационен труд разглежда актуална тема, основната цел на изследването е постигната. Изведените в автореферата основни научни и научно-приложни приноси са следствие от натрупани значителни теоретични знания и практически опит. Проучени са редица добри практики от страни-членки на ЕС, свързани с изследваната тема. Без колебания приемам представените от автора в автореферата всички шест приноси, просторно формулирани, като по-съществени ще отбележа 4,5 и 6, посочени в автореферата. А именно:

- Аргументирана е ползата от емпирично изследване на постъпленията от данъчни източници в условията на икономическа криза от научно-изследователска гледна точка.

- На базата на икономически модел са изследвани факторните влияния и е очертана индивидуалната и съвкупната значимост на ключови макроикономически, фискални и социално-икономически детерминанти, които предизвикват изменения в постъпленията от данъчни източници за страните-членки на ЕС, спрямо брутния им вътрешен продукт в условията на пандемията Covid-19.

- Въз основа на тествания иконометричен модел и изведените най-значими детерминанти за изменението на постъпленията от данъчни приходи е предложена методика и същите са прогнозирани за 5-годишен период.

4. Оценка на публикациите по дисертационния труд

От представения списък с публикациите, във връзка със защитата на дисертационния труд е видно, че докторант Светлана Димитрова е публикувала 2 научни статии, от които едната в съавторство и 2 научни доклада. И четирите публикации са пряко свързани с темата на изследването, вследствие на което съществени страни от

дисертационния труд са станали достояние до научните среди и специалистите от практиката, интересувачи се от темата на дисертационния труд.

Позитивна оценка заслужават и маркираните от докторанта в автореферата „Насоки за бъдещи изследвания по темата на дисертацията“.

5. Въпроси и препоръки по дисертационния труд

Като се има предвид актуалността на темата, липсата на достатъчна специализирана литература, дадените положителни оценки в настоящето становище, си позволявам да препоръчам на докторант Светлана Димитрова да направи необходимото и да публикува представения дисертационен труд като отделно, самостоятелно издание, с идеята, че по този начин постигнатите резултати от изследването ще достигнат до по-широк кръг, интересувачи се лица както от теорията, така и от практиката, в т.ч. и до студентите.

6. Обобщено заключение и становище

Въз основа на направените обобщения, изводи и препоръки в настоящето становище ще отбележа: дисертационният труд, представен от докторант Светлана Димитрова е с характер на задълбочено научно изследване в актуална област на икономиката, в частност на публичните финанси, фокусирано върху постъпленията от данъчните приходи в България и страните членки на ЕС, отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за неговото прилагане и на Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Стопанска академия „Д. А. Ценов“ гр. Свищов. Всичко това ми дава достатъчно основание да изразя своята положителна оценка за дисертационния труд.

С пълна убеденост предлагам на членовете на уважаемото Научно жури да гласуват ЗА присъждането на образователната и научна степен „доктор по ...“ професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка (финанси)“ на Светлана Димитрова Аврионова.

гр. Бургас

10.12. 2024 год.

Изготвил становището:

доц. д-р Гергана Николова-Ралева